

Nr 21

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, m. m.; given Stockholms slott den 16 december 1955.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;
- 2) lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;
- 3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt
- 4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, vilken enligt lag den 18 februari 1955 (nr 51) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1957.

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 29 juni 1945 om kontroll å viss utländsk egendom m. m.¹, vilken enligt lag den 18 februari 1955 (nr 52) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1957.

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.

Härigenom förordnas, att lagen den 14 december 1945 om administration av vissa bolag m. m., vilken enligt lag den 18 februari 1955 (nr 53) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1957.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1945:887 och 1947:110.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om
dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar**

Härigenom förordnas, att lagen den 10 juli 1947 om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar, vilken enligt lag den 18 februari 1955 (nr 54) gäller till och med den 30 juni 1956, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1957.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 18 november 1955.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, fråga om *fortsatt giltighet av lagstiftningen rörande den tyska egendomen i Sverige m. m.* samt anför därvid följande.

Ifrågavarande lagstiftning har tillkommit för att möta de problem, som efter de s. k. axelmakternas nederlag uppstått beträffande vissa tillgångar i Sverige, nämligen dels i ockuperade länder rövad och sedan hitförd egendom och dels egendom, som av de allierade makterna betraktas såsom tillhörig fientliga rättssubjekt. Lagstiftningen innefattas i fyra olika lagar, nämligen lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom, lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m., lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m. samt lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar. Samtliga lagar gäller, efter vidtagna förlängningar, till och med den 30 juni 1956. För handhavandet av de kontroll- och förvaltningsuppgifter, som avses med denna lagstiftning, har inrättats en administrativ statsmyndighet, flyktkapitalbyrån, och en särskild statlig nämnd med väsentligen judiciell funktion, restitutionsnämnden.

Enligt *lagen om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom* — den s. k. restitutionslagen — äger Kungl. Maj:t förordna, att lagens bestämmelser skall gälla med avseende å egendom från stat, vars område efter utgången av augusti 1939 varit ockuperat. Lagen upptager en särskild procedur, ägnad att möjliggöra ett snabbt återställande av egendom, som under ockupation rättsstridigt frånhänts rätte innehavaren. Ansökan om sådant återställande göres regelmässigt hos flyktkapitalbyrån och skall, då erforderlig utredning inkommit, för avgörande överlämnas till res-

titutionsnämnden. Nämnden kan förordna om kvarstad å egendom och skall, då ansökning om egendoms återställande bifalles, omedelbart föranstalta om egendomens omhändertagande, där det ej förut skett. Skall egendom återställas, äger den som åtkommit egendomen genom godtrosvärv att av allmänna medel erhålla ersättning därför med belopp, som med hänsyn till vad han själv erlagt för egendomen finnes skäligt, ävensom gottgörelse för sina kostnader i samband med restitutionsärendet.

Genom kungörelse den 31 juli 1945 (nr 589) har Kungl. Maj:t förordnat att bestämmelserna i restitutionslagen skall gälla med avseende å egendom, härrörande från stater, vilkas områden efter utgången av augusti 1939 varit ockuperade av Tyskland. Lagen har tillämpats endast i jämförelsevis ringa omfattning. T. o. m. 1950 hade restitutionsnämnden behandlat 67 ansökningar om återställande av rövad egendom. Efter 1950 har ingen sådan ansökning inkommit till byrån.

Jämlikt *lagen om kontroll å viss utländsk egendom m. m.*, i fortsättningen benämnd kontrollagen, äger Kungl. Maj:t förordna om skingringsförbud å här befintlig egendom, tillhörande viss främmande stat, juridisk person eller medborgare i samma stat eller annan som är bosatt i staten, då i anledning av kapitalflykt till riket eller eljest med hänsyn till rådande, av kriget föranledda utomordentliga förhållanden befinnes nödigt att vinna kontroll över utländsk egendom inom riket. Restitutionsnämnden kan på framställning av flyktkapitalbyrån förordna om kvarstad på egendom under skingringsförbud, om risk föreligger att egendomen undanstickes eller förstöres eller om åtgärden erfordras för att egendomen skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning. Kvarstad kan under samma förutsättningar komma till stånd också beträffande viss egendom utanför skingringsförbudets ram, nämligen här befintlig egendom, tillhörig aktiebolag, ekonomisk förening eller annan juridisk person, över vilken ett bestämmande inflytande föreligger från land som avses med gällande skingringsförbud. Egendom under kvarstad förvaltas regelmässigt genom en av flyktkapitalbyrån utsedd syssloman. Egendomen må med tillstånd av Kungl. Maj:t eller flyktkapitalbyrån försäljas, bl. a. om så befinnes erforderligt för att den skall komma till ändamålsenlig och ur allmän synpunkt lämplig användning.

Med stöd av kontrollagen har genom kungörelse den 29 juni 1945 (nr 526) förordnats om skingringsförbud å tysk egendom m. m. samt genom kungörelse den 17 augusti samma år (nr 607) å japansk egendom m. m. Intill utgången av oktober 1955 har restitutionsnämnden beslutat kvarstad i sammanlagt 1 281 fall.

Lagen om administration av vissa bolag m. m., i fortsättningen kallad administrationslagen, avser att bereda möjlighet att under vissa förutsättningar förordna om offentlig förvaltning av svenska aktiebolag, ekonomiska föreningar eller andra juridiska personer, över vilka föreligger ett bestämmande utländskt inflytande från land som avses med meddelat skingringsförbud. Administration beslutas av restitutionsnämnden på framställning av

flyktkapitalbyrån. Administrationen omhänderhaves av särskilt utsedd administrator, vilken har ej mindre att i förhållande till tredje man handla å den juridiska personens vägnar samt inför domstolar och andra myndigheter företräda den juridiska personen än även att utöva de befogenheter som eljest tillkommer bolagsstämma, föreningssammanträde, styrelse, firma-tecknare, likvidator eller annat organ för den juridiska personen. För vissa särskilt betydelsefulla förvaltningsåtgärder såsom överlåtelse av fast egendom eller rörelse samt frivillig likvidation erfordras emellertid tillstånd av Kungl. Maj:t eller flyktkapitalbyrån, i visst fall jämväl av det organ som eljest ägt besluta om åtgärden å den juridiska personens vägnar.

Administration har intill utgången av oktober 1951 beslutats i 63 fall, samtliga avseende bolag underkastade tyskt inflytande. Därefter har icke något sådant fall förevarit. Beträffande åtskilliga bolag, över vilka ett bestämmande tyskt inflytande förelegat, har det icke ansetts erforderligt att begära administration. Nödig kontroll och ledning har då åvägabragts i annan ordning. I ett flertal fall har sålunda de tyskägda aktierna i bolaget omhändertagits genom kvarstad, varefter de med aktieinnehavet förenade befogenheterna med avseende å bolagets skötsel utövats av särskilt utsedd syssloman.

Lagen om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar utgör ett komplement till kontroll- och administrationslagarna. Enligt lagen kan ett särskilt mortifikationsförfarande tillämpas i fråga om utomlands befintliga aktier i svenska bolag under förutsättning att aktierna tillhör tyskt eller tyskdominerat rättssubjekt. Detsamma gäller beträffande obligationer och andra handlingar, vilkas företeende utgör villkor för rätt att söka betalning. Då handling dödats, skall i dess ställe utfärdas ny handling, vilken blir bärare av den rätt som kunnat grundas på den dödade handlingen. Den nya handlingen kan därefter, liksom annan här befintlig tysk egendom, bli föremål för åtgärd enligt kontrollagen.

Det särskilda dödningsförfarandet har intill utgången av oktober 1951 kommit till användning i 51 fall men därefter icke i något fall.

Med stöd av den lagstiftning för vilken nu redogjorts bedrivs sedan 1945 flyktkapitalbyråns verksamhet för att omhändertaga och realisera den tyska egendom, som finnes i Sverige. Genom realisationen förvandlas egendomen i reda pengar, vilka insättes på svensk-tyska clearingkontot i riksbanken. Undantagsvis har dock i stället för reda pengar godtagits fordringsbevis.

Rörande den slutliga dispositionen av de tyska tillgångarna i Sverige träffades den 18 juli 1946 i Washington en uppgörelse mellan å ena sidan svenska regeringsrepresentanter samt å andra sidan företrädare för Amerikas förenta stater, Storbritanniens och Frankrikes regeringar. Uppgörelsen förelades riksdagen genom proposition nr 367/1946 och blev av riksdagen godkänd. I korthet innebär denna överenskommelse följande. Sverige åtager sig att fullfölja det nuvarande kontroll- och likvidationsförfarandet. Den

genom likvidationen uppkomna behållningen betraktas principiellt som tysk egendom men skall användas för huvudsakligen följande två ändamål: Ett belopp av 150 miljoner kronor skall användas till inköp av varor för det tyska folkhushållets behov. Resten — som preliminärt uppskattades till omkring 225 miljoner kronor — skall disponeras för betalning av svenska fordringar gentemot Tyskland. En förutsättning för en uppgörelse angående den tyska egendomen efter angivna linjer har från svensk synpunkt varit, att de enskilda tyskar, vilkas egendom likviderats, skall få ersättning för sin egendomsförlust samt att de allierade svarar för att sådan ersättning blir utbetalad.

Fördelningen mellan de svenska fordringsägarna av de för detta ändamål tillgängliga tyska tillgångarna skall ske genom tvångsclearing. I proposition nr 197/1950 hemställde Kungl. Maj:t om riksdagens godkännande av vissa allmänna riktlinjer för en dylik tvångsclearing. Med vissa ändringar, som föranleddes av första lagutskottets i utlåtande nr 30/1950 gjorda uttalanden, godkände riksdagen det i propositionen framlagda förslaget (riksdagens skrivelse nr 356/1950). Verkställandet av tvångsclearing har uppdragits åt en för ändamålet inrättad nämnd, likvidationsnämnden.

Flyktkapitalbyrån har i en den 22 oktober 1955 till justitiedepartementet inkommen skrivelse hemställt, att åtgärder måtte vidtagas för förlängning ytterligare ett år av restitutions-, kontroll-, administrations- och dödningslagarna. I en vid skrivelsen fogad den 20 oktober 1955 dagtecknad promemoria har erinrats om att byrån i en föregående år avgiven promemoria angående förlängning av giltighetstiden för ifrågakvarande lagar anfört bl. a. följande:

I samband med framställningen (år 1953) om förlängning av giltighetstiden för lagarna för tiden den 1 juli 1954—den 30 juni 1955 framhöll byrån, att tidpunkten när byråns verksamhet kunde avslutas intimt hängde samman med vissa på tyskt initiativ inledda förhandlingar mellan Kungl. Utrikesdepartementet och Västtyska Förbundsrepubliken angående bland annat ett komplex frågor hänförliga till den tyska avvecklingen i Sverige. Byrån anförde att det fanns vissa utsikter att förhandlingarna kunde resultera i ett avtal mellan Sverige och Förbundsrepubliken, vilket kunde komma att stadga likvidationsstopp räknat från viss tidpunkt beträffande den tyska egendomen samt friställande av vissa kategorier av egendom. Ehuru det var oklart när förhandlingarna kunde slutföras ansåg sig byrån ha anledning antaga att så skulle ske senast årsskiftet 1953/54. Om så bleve fallet beräknade byrån att kunna väsentligen slutföra sitt arbete med löpande ärenden under första halvåret 1954. Byrån framhöll emellertid möjligheten att förhandlingarna kunde draga ut längre på tiden, varvid fullföljandet av byråns arbetsuppgifter komme att förskjutas i motsvarande mån.

Förhandlingarna ha ännu (år 1954) icke lett till något resultat delvis beroende på att de blivit sammankopplade med en tvist mellan Sverige och de Västallierade makterna angående tolkningen av vissa frågor i Washingtonöverenskommelsen den 18 juli 1946 mellan Sverige och de Västallierade makterna. Detta har medfört, att byråns arbete icke kunnat fullföljas på beräknat sätt. Det är fortfarande ovisst när förhandlingarna kunna slutföras och byrån anser sig icke kunna ställa någon säker prognos i detta avseende.

I 1955 års promemoria framhålles vidare, att de förhållanden som angivits i den tidigare promemorian alltså är förhanden. Förhandlingarna med Förbundsrepubliken har visserligen avancerat, men byrån anser sig icke böra räkna med att de kan slutföras så snart att byråns arbete kan avslutas under innevarande budgetår. Med hänsyn till det anförda anser byrån det vara nödvändigt att ha stöd av den ifrågavarande lagstiftningen även efter den 30 juni 1956. Byrån finner det därför erforderligt att giltighetstiden för lagarna i fråga förlänges under ytterligare ett år eller således till och med den 30 juni 1957.

Departementschefen

Enär avvecklingen av den egendom, som avses med den ifrågavarande lagstiftningen, med hänsyn till vad flykttkapitalbyrån anført icke kan väntas vara helt slutförd när giltighetstiden för lagstiftningen den 30 juni 1956 utlöper, bör nämnda lagstiftning, på vilken byrån bygger sin verksamhet, förlängas ytterligare ett år.

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;*

2) *lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;*

3) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt*

4) *lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:
Chr. af Winklerfelt

¹ Denna bilaga, som är likalydande med de vid propositionen fogade lagförslagen, har här utslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 8 december 1955.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden LECH,
REGNER,
LIND,
regeringsrådet LORICHS.

Enligt lagrådet den 25 november 1955 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 18 november 1955, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till

1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;

2) lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;

3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt

4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet S. Rudholm.

Lagrådet lämnade förslagen utan erinran.

Ur protokollet:
Sverker Jonson

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 december 1955.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena samt cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 8 december 1955 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 18 november 1955 remitterade förslagen till

- 1) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 29 juni 1945 (nr 520) om återställande av viss från ockuperat land härrörande egendom;
- 2) lag angående fortsatt giltighet av lagen samma dag (nr 522) om kontroll å viss utländsk egendom m. m.;
- 3) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 december 1945 (nr 885) om administration av vissa bolag m. m.; samt
- 4) lag angående fortsatt giltighet av lagen den 10 juli 1947 (nr 486) om dödande av vissa utanför Sverige befintliga handlingar.

Föredraganden hemställer, att lagförslagen, som av lagrådet lämnats utan erinran, måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Chr. af Winklerfelt